

USING THE CAPABILITIES OF NEW TECHNOLOGIES TO PRESERVE AND PROMOTE THE THRACIAN CULTURAL HERITAGE

Vesela Georgieva

Faculty of Philosophy, University of Sofia "St. Kliment Ohridski", Bulgaria
vessy95georgieva@gmail.com

Abstract: The paper presents opportunities to preserve the Thracian cultural heritage associated with the Thracian Valley, using the potential of new technologies. The results of the study of the process are presented, related to the socialization of the museum sites, who are important for the development of the culture and tourism in the Kazanlak region and the need to introduce practices to attract different types of museum audiences. Positive practices have been identified towards the application of modern information and communication technologies, relating to presentation and promotion of the Thracian cultural heritage and improving the service that promotes the visitation of museum sites from the Valley of the Thracian Kings by paying special attention to providing intellectual access to all of them and the application of modern ICT. Prospects for preservation and promotion of the Thracian cultural heritage related to the Valley of Thracian rulers are presented, among them providing intellectual access to museum sites from the Kazanlak region and applying practices that provide opportunities for innovations, interactive forms, virtual walks, use of technological walks, virtual and mixed reality solutions and other innovations related to contemporary ICT in museums.

Keywords: Thracian Heritage; Socialization; Information Technology

ИЗПОЛЗВАНЕ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ЗА СЪХРАНЯВАНЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ТРАКИЙСКОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Весела Георгиева

Софийски университет „Св. Кл. Охридски“, България

Резюме: В доклада се представят възможности за съхраняване на тракийското културно наследство, свързано с Долината на тракийските владетели чрез използване на възможностите на новите технологии. Представят се резултати от изследване на процесите, свързани със социализацията на музейните обекти, които имат важно значение за развитието на културата и туризма в Казанлъшкия регион и необходимостта от въвеждане на практики за привличането на различни видове

музейна публика. Установени са положителни практики в посока на прилагането на съвременни информационни и комуникационни технологии, отнасящи се до представяне и промотиране на тракийското културно наследство, подобряване на обслужването и насърчване на посещаемостта на музейните обекти от Долината на тракийските царе, чрез отделянето на специално внимание върху осигуряването на интелектуален достъп до всички тях и приложение на съвременните ИКТ. Изведени са перспективи за съхраняване и популяризиране на тракийското културно наследство, свързано с Долината на тракийските владетели, сред които осигуряването на интелектуален достъп до музейните обекти от Казанлъшкия регион. На базата на контент анализ на документи и медийни публикации е установено прилагането на практики, предоставящи възможности за нововъведения, интерактивни форми, виртуални разходки, използване на технологични решения с виртуална и смесена реалност и други иновации, свързани със съвременните ИКТ в музеите.

Ключови думи: Тракийско наследство, социализация, информационни технологии

Въведение

През последните десетилетия се наблюдава бързо развитие на съвременните информационни и комуникационни технологии, намиращи приложение в музеи, библиотеки, архиви и други институции на паметта, които разполагат с богати научни фондове и които използват тези технологии с цел да се улесни както научната им обработка, така и тяхното популяризиране. Процесите, свързани със социализацията на музейните обекти, имат важно значение поради редица фактори. Някои от тях се отнасят към развитието на културата и туризма, необходимостта от въвеждане на практики за привличането на различни видове музейна публика, включително повече млади хора в музейните обекти и други. Всичко това би могло да бъде реализирано частично чрез въвеждането и прилагането на повече съвременни информационни и комуникационни технологии в сферата на културата.

Актуалност и значимост на темата

Община Казанлък има значителен потенциал за развитие на туризма и през годините полага последователни и целенасочени усилия в посока за превръщането на Казанлък в атрактивна и предпочитана

туристическа дестинация. В потвърждение на тезата, могат да бъдат посочени факти, селектирани от отчет за изпълнението на Програмата за управление на община Казанлък – 2015-2017 г., където е посочено, че сред едни от „основните цели през 2017 за изграждане на устойчив туризъм са:

1. Повишаване имиджа на града и позициониране на Казанлък като атрактивна дестинация със собствен облик и богато културно-историческо наследство в България, страните от Европейския съюз и другите основни чуждестранни пазари

2. Повишаване привлекателността на общия туристически продукт на Общината, чрез благоустрояване на инфраструктурата обслужваща туризма, чрез развитие на туристическите атракции, опазване и съхраняване на чистотата на околната среда на района, подобряване състоянието и експониране на културно-историческото наследство, както и чрез подобряване на качеството на туристическите услуги“¹ (Godishni otcheti i publikacii, n. d.).

Споменатите по-горе фактори допринасят както за утвърждаването на значимостта и актуалността на темата от гледна точка на развитието на културния туризъм в Казанлъшкия регион. Същевременно тези фактори могат да бъдат разгледани и представени в контекста за използване възможностите на новите технологии за съхраняване и популяризиране на тракийското културно наследство, свързано с Долината на тракийските владетели. Използваните методи за анализ се отнасят към контент анализ на нормативни документи, законодателни решения и административни решения във връзка с музейните обекти в района на град Казанлък и Долината на тракийските владетели.

Обект и предмет на изследване по темата

Обектът на изследване се отнася към музейните обекти в Долината на тракийските владетели, а предметът е влиянието на новите

¹ Отчет за изпълнението на Програмата за управление на община Казанлък за втората година на мандат 2015 – 2019. В: Сайт на Община Казанлък [Онлайн], (Godishni otcheti i publikacii, n. d.).

технологии за социализация (информационни технологии; дигитализация и др.) на тракийските гробници и музейните обекти, свързани с Долината на тракийските владетели.

Целта е установяване на възможности за популяризирането на културното наследство от Долината на тракийските царе чрез прилагането на съвременните информационни и комуникационни технологии и осигуряването на интелектуален достъп до музейните обекти.

Хипотезата е, че с цел ефективното промотиране на тракийското културно наследство, подобряването на обслужването и насърчаване на посещаемостта на музейните обекти от Долината на тракийските царе е необходимо да се осигури и интелектуален достъп до всички музейни обекти, както и да бъдат приложени съвременните ИКТ. През последните години личи все по-силно изразена тенденция, свързана с необходимостта различните паметници на културата и открити артефакти да бъдат съхранявани и предавани на поколенията, превръщайки се в електронни носители на информация. Важен фактор са възможностите за подобряване процесите на социализация чрез научни и технологически нововъведения в лицето на съвременните информационни технологии.

Биха могли да се формулират следните допускания:

Първо, осигуряването на интелектуален достъп до музейните обекти от Казанлъшкия регион и прилагането на практики, предоставящи възможности за нововъведения под различни интерактивни форми, в това число виртуални разходки, ще стимулира културния туризъм в Казанлъшкия регион;

Второ, използването на технологични решения с виртуална и смесена реалност и други иновации, свързани със съвременните ИКТ в музеите, успешно биха могли да подпомогнат развитието на културния туризъм както на местно, така и на национално ниво.

Специфики на Казанлъшкия регион и Долина на тракийските царе

Казанлъшкият регион заема важно място в политическата и културната история на България. Това се обуславя най-вече от

географското му положение и благоприятните природни и климатични условия, довели до обитаването му от траките от дълбока древност. Казанлъшката долина се намира в центъра на България между двете планински вериги - Стара планина и Средна гора. Според писмените и материалните паметници, най-древните жители по тези земи са траките, а проучените в годините могили и некрополи свидетелстват за духовната и материалната им култура, за чиито образци може да се твърди, че са без аналог в световното културно наследство.

Траките са ни оставили множество свои паметници, откриването и проучването на които попълва археологическата карта на България. Те са познавали редица занаяти, но водещо място заемат ювелирните произведения на изкуството каквито са различните накити – пръстени, огърлици обици, гривни и др., отличаващи се с майсторство и начин на изработка. Не по-маловажна е и духовната им култура, достигнала до нас чрез гробниците и гробничните съоръжения и извършваните в тях погребални обреди, за които свидетелстват множеството открити движими културни ценности, част от погребалния инвентар.

Концентрацията на многобройните паметници на тракийската култура именно в Казанлъшкия регион се свързва най-вече със столицата на Одриското царство - Севтополис, който е значим „център на политическата власт“² (Dolinata na trakiyskite vladeteli..., n. d.). Също така в региона „са регистрирани над деветстотин могили, като сто четиридесет и четири са разположени в източната част на Долината“³ (Dolinata na trakiyskite vladeteli..., n. d.). В годините са проучени повече от двадесет могили като значими археологически проучвания са направени през 1944 г., когато е открита Казанлъшката тракийска гробница, както и в годините 1992-1997 г. в Казанлъшката котловина и през 2004 г., когато са открити гробниците в могилите Голяма Косматка и Светица. По-голямата част от направените открития в Казанлъшкия регион са от експедиция ТЕМП и имат висока научна и художествена стойност. Тяхната многобройност се дължи благодарение на факта, че

² Могили и гробни съоръжения в Долината на царете [онлайн], (Dolinata na trakiyskite vladeteli..., n. d.).

³ Пак там, (Dolinata na trakiyskite vladeteli..., n. d.).

членовете на експедицията работят с „необикновено бързи темпове, използват геофизична и земекопна техника и има значителен състав от квалифицирани кадри – археолози, архитекти, геофизици, художници, реставратори и др.“⁴ (ТЕМП, n. d.).

Сред най-значителните открития на експедицията в Долината на тракийските владетели са гробниците в „могилите Оструша, Славчова, Голяма Арсеналка, Хелвеция, Грифоните, Шушманец, Голяма Косматка и други“⁵ (ТЕМП, n. d.). Откритията на голяма част от гробниците в Казанлъшкия регион, направени от д-р Китов и експедиция ТЕМП, оставят не само трайна следа в Българската история и спомените на гражданите на град Казанлък, но и допринасят за превръщането на града в значима и привличаща множество български и чуждестранни посетители атрактивна туристическа дестинация.

Значимост на културното наследство и нормативната регламентация

Позовавайки се на Закона за културното наследство, според чл. 3. (1) „Този закон има за цел да създаде условия за опазване и закрила на културното наследство, устойчиво развитие на политиката по опазването му и да гарантира равен достъп на гражданите до културните ценности при спазване на следните принципи: 1. равнопоставеност на различните видове културно наследство при осъществяване на неговата закрила; 2. децентрализация на управлението и финансирането на дейностите по опазване на културното наследство; 3. публичност и прозрачност при управлението на дейностите по опазване на културното наследство.

(2) Правото на достъп до културното наследство е възможност да се ползват културните ценности, като се осигури физически или интелектуален достъп до тях, без да се увреждат или подлагат на риск.

(3) Държавата, общините и частните лица създават условия и гарантират на всяко лице равен достъп до културни ценности.“⁶.

⁴ ТЕМП. В: Траколожка експедиция за могилен проучвания [онлайн], (ТЕМП, n. d.).

⁵ Пак там, (ТЕМП, n. d.).

⁶ Закон за културното наследство

Анализирайки цитирания по-горе документ може да се направи допускането, че музейните обекти трябва да се стремят бъдат поставени в основата на развитието на устойчив културен туризъм и опазване и популяризиране на тракийското културно наследство. Не толкова важно е и осигуряването на равни възможности за достъп до обектите, които да предоставят на своите посетители условия както за физически, така и за интелектуален достъп от всички видове целеви групи, включително на хора със специални потребности.

Относно публичността и прозрачността е от важно значение за подобряването и социализацията на музейните обекти да бъдат организирани повече съвместни дейности и инициативи с други културни институции, включително на национално и международно ниво. Чрез участието в различни събития като например изложения, изложби и други, от една страна биха могли да се подпомогнат процесите на популяризиране на културното наследство от Казанлъшкия регион, а от друга страна да бъде стимулиран обменът на добри практики както на национално, така и на международно ниво, а не на последно място, разбира се, да бъдат промотирани и популяризирани сред широката общественост.

Тракийското културно наследство и законната регламентация

Говорейки за Казанлъшкия регион с препратки към Закона за културното наследство, бихме могли да твърдим, че тракийското културно наследство създава предпоставки и притежава висок потенциал за развитие на културен туризъм поради разнообразните по вид културни форми и културно съдържание, които съчетава и предлага. Казанлък е основно промотиран и популярен през два основни символа, а именно розата и траките които са емблематични и значими както за местната общност, така и за националното и световното културно наследство.

Според исторически сведения, Казанлъшкия регион е заселен още от дълбока древност и именно тук са открити множество материални следи, свързани с траките и тяхната култура. Разкритите гробни съоръжения впечатляват със своето разнообразие и майсторството при изпълнението и украсата им.

Всички гробници от Долината заедно с древната столица на одрисите - Севтополис, превръщат района в място с висока концентрация на интересни и атрактивни паметници от тракийската епоха в България, което обуславя и необходимостта от тяхното опазване, социализиране и популяризиране като обекти от национална и световна значимост.

Поради всички тези фактори е необходимо да се работи в посока за осигуряване на равни възможности на всички посетители не само за физически, но и за интелектуален достъп до музейните обекти. Говорейки за интелектуалния достъп, може да се каже, че се отнася още към т.нар. дигитална достъпност. Чрез различни цифрови средства музеите и организациите, занимаващи се с опазването и популяризирането на културно наследство, биха могли да увеличат възможностите за достъп до тях, които бяха немислими до преди няколко години. Не само чрез интернет музеите в социалните медии могат да достигнат до нова и различна аудитория. Благодарение на технологиите те могат да адаптират информацията към специфичните характеристики, интереси, профил и очаквания на посетителите, както и да допълнят физическите посещения, предоставяйки им допълнителен достъп до материали, които да се използват дистанционно. Например достъпът в интернет до различни 3D модели позволява отблизо и в детайли да бъдат разгледани разнообразни по вид обекти. Ето защо музеите като „институции, служещи в полза на обществото, трябва да разглеждат и осмислят достъпността като свой основен, приоритетен и дългосрочен ангажимент“ (Making Heritage Accessible..., 2018).

Приложение на новите технологии в музейните обекти

Налагането и употребата на иновативни бази данни в интернет от културните институции, спомага за улесняването на достъпа до информация, както на служещите в дадената институция, така и на посетителите, превръщайки ги с развитието на технологиите в потребители.

С течение на времето личат тенденции в развитието на базите от данни, изразени най-вече в улесняването и възможността за по-бърз достъп до необходимата информация. На следващо място е от важно значение да бъдат използвани повече иновационни технологии, които

биха могли да подпомогнат улесняването както на научната обработка на различните открити в Долината на тракийските царе артефакти, така и популяризирането им. Важно е да отбележим, че съвременните информационни технологии не пречат на традиционните носители на информация, а дори напротив, тяхната цел е да ги усъвършенстват и надграждат. Съвременното развитие на науките изисква прилагането на информационните науки и технологии за точното и цялостно интерпретиране на богатото ни наследство от различните исторически периоди. С помощта на подобни нововъведения би могло да се улесни в известна степен достъпа и популяризирането както на музейните обекти от Долината на тракийските царе, така и на направените в тях открития. Миналото няма как да бъде върнато назад, нито съществуват възможности да бъде променено. За сметка на това високото обществено значение което има, поражда необходимостта от съхраняване на националната памет и предаването и на поколенията. Също така е важно да се има предвид, че осигуряването на достъп до мултимедийно съдържание с информация за културно-историческите обекти от Долината на тракийските царе или предоставяне на възможности за виртуално персонализирано пътуване до музейните артефакти с помощта на съвременните информационни и комуникационни технологии, би могло да осигури възможности за достъп на потребителите (посетителите) до цифрово съдържание и разнообразни видове мултимедия, в това число аудио и видео, както и снимков материал, свързан с музейните обекти от Долината.

За осигуряването на интелектуален достъп до тракийското културно наследство могат да бъдат използвани различни подходи. Такива например са приложението на виртуална реалност, виртуални турове, 3D възстановки като модерен начин за представяне на културното наследство и други подходи чрез които може да бъде привлечена по иновативен начин музейната публика.

„В голяма част от нашите музеи, нещата се представят като във витрина на магазин, а трябва да се има предвид, че представянето на

експонатите в съответния контекст е много по-вълнуващо за публиката“⁷ (Da predstavish..., n. d.).

Говорейки от друга страна за осигуряването на интелектуален достъп за целевата група и профила на туристите в лицето на най-малките посетители на музея, е важно да се има предвид, че за тях е „много важно да има т.нар. интерактивни кътове или работилници, където да могат да развият различни видове дейности и умения. Това означава, че те не само ще дойдат в музея, за да бъдат разведени из залите, но това посещение би могло да бъде свързано с определен тип дейност, в която децата могат да бъдат в ролята на реставратори, да работят с разнообразни материали и др., като от значимост е и наличието на нови технологии, 3D представяне на експонатите и т.н.“⁸ (Savremennite tehnologii, n. d.). По този начин се биха могли да бъдат активизирани и образователните функции на музейните обекти, което да разшири обсега на посещаемостта от различни целеви групи и подобри тяхната социализация.

Не по-малко значима е и необходимостта от работа в посока за промотиране, реклама, повишаване на популярността и имиджа на културните обекти, както и за увеличаване на посещаемостта в тях в зависимост от различните профили на туристите.

Това би могло да бъде постигнато чрез адаптирането на интерактивни практики, допълващи традиционното представяне на тракийското културно наследство, които биха могли да бъдат приложени под различни форми като част от образователни музейни програми, събития, свързани с културния календар на ИМ „Искра“ и Община Казанлък и други модели за социализация.

Бихме могли да направим допускането, че приложението на новите технологии в музейните обекти би могло да бъде практически реализирано чрез предлагането на възможности за достъп условно обособени на две равнища. На първо място музейните обекти биха могли да създават възможности за дистанционно посещение под формата на

⁷ Да представиш културното наследство чрез иновативни методи [online], (Da predstavish..., n. d.).

⁸ Съвременните технологии – възможност музеите да станат по-атрактивни за децата. В: БНР [online], (Savremennite tehnologii, n. d.).

обособени виртуални музеи, както и да осигуряват електронен достъп до интернет линкове с видео филми, препратки към социални мрежи, ютюб и инстаграм канали, фэйсбук страници и други, промотиращи разнообразното културно наследство на Казанлъшкия регион, включително представящи по иновативен начин богатата тракийската култура. На следващо място в самите музейни обекти с оглед развитието на съвременните технологии биха могли да бъдат обособени и предложени възможности на посетителите да превърнат посещението на обектите в запомнящо се преживяване. Много съвременни музеи все по-активно насочват експозиционната си дейност към интерактивност като вътре в музейните обекти предлагат на посещаващите ги да реализират срещата с миналото чрез виртуална, добавена или смесена реалност.

Заклучение

В заключение на всичко казано до тук е важно да кажем, че социализацията на музейните обекти и осигуряването на интелектуален достъп до културното наследство от Долината на тракийските царе е от особено важно значение за опазването и популяризирането на културното наследство, защото то е не само наследство на Казанлъшкия регион и на България, а също така е част и от световното културно наследство.

Долината на тракийските царе в Казанлъшко е един от добрите примери за атрактивна туристическа дестинация от световна величина. Поради тази причина е необходимо да бъдат обособявани повече иновативни практики, които да подпомагат процесите, свързани с опазването и социализацията на обектите и предаването на културната памет и наследство на поколенията за бъдещето. Всичко споменато в разработката е валидно и актуално към тематиката за социализацията и осигуряването на интелектуален достъп с помощта съвременните ИКТ и приложението им за популяризирането на тракийското културно наследство.

Досегашната дейност би могла да бъде осмислена и в посока нововъведения, сред които интерактивни форми, виртуални разходки, активно използване на социалните мрежи, технологични решения, виртуална и смесена реалност. Всичко това може да бъде приложено

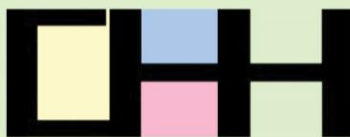
за популяризирането и утвърждаването на Казанлък като туристическа дестинация с местно, регионално, национално и световно значение и за създаването на устойчив културен туризъм.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Godishni otcheti i publikacii, (n. d.).** Otchet za izpalnenieto na Programata za upravlenie na obshtina Kazanlak za втората година на mandate 2015 – 2019 (in Bulgarian). [<https://www.kazanlak.bg/page-6388.html>, (Last view: 01.06.2020)] // [Отчет за изпълнението на Програмата за управление на община Казанлък за втората година на мандат 2015 – 2019. В: Сайт на Община Казанлък [Онлайн]].
- Dolinata na trakiyskite vladeteli..., (n. d.).** Mogili i grobni saorazheniya v Dolinata na tsarete (in Bulgarian). [<http://traciantombs.blogspot.com/2013/08/grobnite-sorieniya-v-dolinata-na-carete.html>, (Last view: 21.06.2020)] // [ДОЛИНАТА НА ТРАКИЙСКИТЕ ВЛАДЕТЕЛИ: МОГИЛИ И ГРОБНИ СЪОРЪЖЕНИЯ В ДОЛИНАТА НА ЦАРЕТЕ [онлайн]].
- TEMP, (n. d.).** Trakolozhka ekspeditciya za mogilni prouchvaniya (in Bulgarian). [<http://www.thracetemp.org/>, (Last view: 29.06.2020)] // [ТЕМП. В: Траколожка експедиция за могилни проучвания [онлайн]].
- Making Heritage Accessible: Museums, Communities and Participation, (2018).** Making Heritage Accessible: Museums, Communities and Participation, [<https://rm.coe.int/faro-convention-topical-series-article-5-making-heritage-accessible-mu/16808ae097>, (Last view: 01.06.2020)].
- Da predstavish kulturnoto nasledstvo chrez inovativni metodi, (n. d.).** Da predstavish kulturnoto nasledstvo chrez inovativni metodi (in Bulgarian). [<https://www.bloombergtv.bg/nachalo/2018-06-19/da-predstavish-kulturnoto-nasledstvo-chrez-inovativni-metodi>, (Last view: 01.06.2020)] // [Да представиш културното наследство чрез иновативни методи [online]].
- Savremennite tehnologii, (n. d.).** Savremennite tehnologii – vazmozhnost muzeite da stanat po-atraktivni za decata (in Bulgarian). [<http://bnr.bg/radiobulgaria/post/100234670/svremennite-tehnologii-vyzmojnost-muzeite-da-standat-po-atraktivni-za-decata>, (Last view: 01.06.2020)] // [Съвременните технологии – възможност музеите да станат по-атрактивни за децата. В: БНР [online]].

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО:
ОПАЗВАНЕ, ПРЕДСТАВЯНЕ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE:
PRESERVATION, PRESENTATION, DIGITIZATION

Съставители
Петко Ст. Петков
Галина Богданова

Editors
Peĭko St. Peĭkov
Galina Bogdanova

Материалите в сборника са обект на авторско право. Разрешава се безвъзмездното ползване на техни електронни/ хартиени копия само за лична употреба или обучение, при пълно цитиране на текущата страница и след писмена декларация от цитиращия за липса на търговски намерения.

This work is subject to copyright. Open and free of charge use of digital/hard copies of publications is granted only for personal or educational use, with full citation of the current page, and after written declaration of the quoting side for not-commercial intention.

© Авторски колектив, 2020

© Authors` Group, 2020

Техническо редактори:
Калина Сотирова-Вълкова
Николай Ноев
Паскал Пиперков

Technical editors:
Kalina Sotirova-Valkova
Nikolay Noev
Paskal Piperkov

НАЦИД регистрационен № 1209
Научна поредица: том 6, брой 2 (9)/2020
Science series: vol. 6, issue 2 (9)/2020
NCID Registry No. 1209

www.math.bas.bg/vt/kin

ISSN: 2367-8038